Oberon

Evaluatie van het toezichtkader vo 2013

Deel 1: Doelen en uitgangspunten

Inhoudsopgave

1 Achtergronden en onderzoeksvragen 4
1.1 Toezicht op onderwijskwaliteit 4
1.2 Toezichtkader voortgezet onderwijs 2013 5
1.3 Onderzoeksvragen 5
1.4 Leeswijzer 6

2 Methode van onderzoek 7
2.1 De vragenlijst 7
2.2 De interviews 8

3 Resultaten vragenlijst 9
3.1 Waarborgend of stimulerend toezicht 9
3.2 Een brede of een smalle blik? 12
3.3 Bestuursgericht toezicht 17

4 Resultaten interviews 21

5 Conclusies 24
5.1 Antwoord op de onderzoeksvragen 24
5.2 Discussie 25

Bijlage 1: aanvullende opmerkingen van respondenten 27
Bijlage 2: gespreksleidraad interviews 28

1.2 Toezichtkader voortgezet onderwijs 2013

Het algemene doel van het toezicht is om bij te dragen aan goed onderwijs voor elke leerling. De belangrijkste uitgangspunten voor het toezicht op het voortgezet onderwijs zijn[2]:

1. Het toezicht heeft het bestuur als aangrijpingspunt: aangezien besturen eindverantwoordelijk zijn voor de kwaliteit van het onderwijs op hun scholen is het bestuur voor de inspectie aanspreekpunt bij het toezicht.
2. De inspectie heeft een brede blik: de inspectie hanteert een brede omschrijving van onderwijskwaliteit. Ze kijkt niet alleen naar cognitieve opbrengsten, maar ook naar onder meer sociale opbrengsten, het onderwijsleerproces en docenten. Daarnaast betrekt de inspectie ook de naleving van wet- en regelgeving en de financiële situatie bij het toezicht.
3. De inspectie heeft een stimulerende functie en is gedifferentieerd: het toezicht richt zich niet alleen op scholen waar risico's zijn gedetecteerd, maar ook op goed presterende scholen. De reden hiervoor is tweeledig. Enerzijds kunnen op deze manier voldoende presterende scholen gestimuleerd worden hun prestaties te verhogen, anderzijds is dat nodig voor het toezicht op stelselniveau of voor thematisch onderzoek. Verder is de aanpak van de inspectie het gevolg van het toezichtkader dat uit drie lagen bestaat. Hierdoor kan het onderzoek naar de kwaliteit per school ingericht worden, passend bij de risico's of ambities van een school.
4. De inspectie heeft een scherpe blik en waarborgt de onderkant: op scholen waar risico's zijn gedetecteerd in de eerste fase van het risicogericht toezicht, voert de inspectie nader onderzoek uit. Verder is het toezicht preventief van aard doordat het erop gericht is te voorkomen dat scholen zwak of zeer zwak worden en dat voormalig zeer zwakke scholen terugvallen in kwaliteit.
5. De baten van het toezicht zijn groter dan de lasten: de inspectie wil scholen niet meer belasten dan voor een goede uitoefening van het toezicht noodzakelijk is. Dat realiseert zij door risicogericht toezicht op maat, waarbij de bevragingslast voor scholen zoveel mogelijk wordt beperkt. Verder wordt jaarlijks vastgesteld welke prioriteiten er zijn bij het toezicht op de naleving van wet- en regelgeving (programmatisch handhaven).

1.3 Onderzoeksvragen

Het onderzoek waarover we in deze rapportage verslag doen, heeft als doel meer inzicht te krijgen in het oordeel van het onderwijsveld over de doelen en uitgangspunten van het toezichtkader vo 2013. De hoofdvraag van dit deelonderzoek luidt daarom als volgt: "In hoeverre vindt het onderwijsveld de doelen en uitgangspunten van het toezichtkader vo
2013 van de Inspectie van het Onderwijs de juiste?" Het huidige onderzoek heeft gezien de recente beleidsvoornemens echter een bredere reikwijdte dan uitsluitend een evaluatie van het toezichtkader vo 2013. Daarom heeft er bij de operationalisatie van de hoofdvraag en de onderzoeksvragen uitvoerig overleg plaatsgevonden met de inspectie. Op basis van dit overleg is de hoofdvraag uitgewerkt in de volgende onderzoeksvragen:
In welke mate onderschrijft het onderwijsveld:

1. het bestuursgerichte toezicht?
2. het risicogericht toezicht?
3. de brede blik van de inspectie?

4a. de stimulerende functie van de inspectie?
4b. een gedifferentieerd toezicht?

In een tweede onderzoek zal worden nagegaan in hoeverre het onderwijsveld de huidige werkwijze als effectief en efficiënt middel ervaart om de uitgangspunten en doelstellingen te bereiken. In dit onderzoek zal aan de hand van ervaringen van scholen en besturen gereflecteerd worden op de wijze waarop de uitgangspunten ten uitvoer worden gebracht. De rapportage van dit tweede deelonderzoek wordt naar verwachting eind september 2014 opgeleverd.

---

[2] Nota van inlichtingen die bij de offerteaanvraag ontvangen is.

2 Methode van onderzoek

In dit onderzoek hebben we gebruik gemaakt van twee methoden voor de dataverzameling. Bij bestuurders en schoolleiders is een digitale vragenlijst afgenomen. Zij zijn immers de geledingen die het meest direct betrokken zijn bij toezicht van de inspectie. Door middel van een vragenlijst verkrijgen we een representatief beeld van hun meningen. Om opvattingen van docenten en ouders te inventariseren zijn interviews gehouden met vertegenwoordigers van landelijke organisaties. Er is voor gekozen om met landelijke vertegenwoordigende organisaties te spreken omdat zij in de regel goed op de hoogte zijn van (veranderingen) in het toezicht. De verwachting is dat docenten en ouders in (zeer) beperkte mate op de hoogte zijn van het nieuwe toezichtkader, aangezien de kans groot is dat zij er zelf nog weinig mee te maken hebben gehad.

In dit hoofdstuk lichten we de aanpak van het onderzoek nader toe.

2.1 De vragenlijst

In nauw overleg met de opdrachtgever hebben we een vragenlijst opgesteld waarin alle onderzoeksvragen aan bod komen. Er zijn diverse stellingen opgenomen over de volgende vragen:

- of toezicht meer gericht zou moeten zijn op scholen of besturen of juist op beiden gezamenlijk;
- de waarborgende en/of stimulerende rol van de inspectie;
- in hoeverre de inspectie een brede blik zou moeten hebben.

Naast deze stellingen hebben we nog een tweetal losse vragen opgenomen die gaan over toezicht op de financiële bewindvoering van het bestuur. De vragenlijst is opgenomen in de technische bijlage. Ook vindt u daar meer informatie over hoe de vragenlijst tot stand is gekomen.

2.1.1 Analyse van de vragenlijst

In deze rapportage bespreken we de antwoorden die de respondenten hebben gegeven op de stellingen. Indien dit van toepassing is, hebben we de antwoorden per respondent ook gemiddeld tot een schaalscore.

Bij onze analyses hebben we steeds onderzocht of er verschillen zijn tussen bestuurders en schoolleiders. Ook de verschillen tussen scholen en besturen met uitsluitend afdelingen met een basisarrangement en scholen en besturen met ook één of meer afdelingen met een aangepast arrangement hebben we onderzocht. Tevens hebben we gekeken of er verschillen zijn tussen grote, gemiddelde en kleine scholen/besturen en scholen/besturen in verschillende regio's[3]. De verschillen zijn statistisch getoetst. We bespreken in deze rapportage alle verschillen die significant zijn[4].

2.1.2 De steekproef

Om te zorgen dat de respondenten een goede afspiegeling vormen van alle Nederlandse scholen, hebben we een steekproef getrokken waarbij we rekening hebben gehouden met het arrangement van de scholen. Op vergelijkbare wijze hebben we de steekproef onder schoolbesturen getrokken, uitgaande van de populatieverdeling van schoolbesturen. We hebben gezorgd dat besturen met uitsluitend afdelingen met een basisarrangement en besturen waarvan één of meer afdelingen een aangepast arrangement hebben in de correcte verhouding in de steekproef waren opgenomen.

---

[3] Regio hebben we bepaald op basis van het inspectiekantoor waar de scholen en besturen onder vallen. Breda en Tilburg zijn zuid, Utrecht is midden en Zwolle is noord.

[4] $p < 0,05$.

3 Resultaten vragenlijst

3.1 Waarborgend of stimulerend toezicht

Hieronder beschrijven we de meningen van schoolleiders en bestuurders over de stellingen over de waarborgende en/of stimulerende rol van de inspectie. De antwoorden van schoolleiders en besturen zijn hierbij samengenomen omdat er geen significante verschillen zijn tussen de antwoorden van schoolleiders en bestuurders. De stellingen kunnen niet worden samengevoegd tot een schaalscore[5].

Basiseisen bewaken of kwaliteitsverbetering stimuleren

Grafiek 1: Alleen basiseisen bewaken of meer? (N schoolleiders en bestuurders (SB)=207)

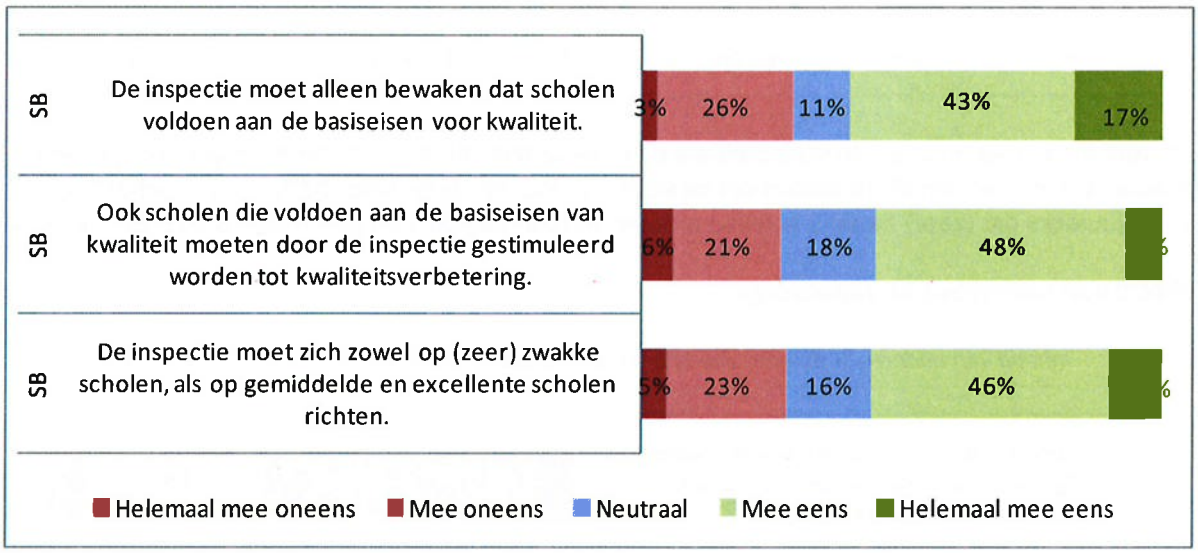

In bovenstaande grafiek zien we geen eenduidig patroon. Het merendeel (60%) van de schoolleiders en bestuurders is het (helemaal) eens met de stelling dat de inspectie alleen moet bewaken dat scholen voldoen aan de basiseisen voor kwaliteit. Aan de andere kant vinden zij (met 55%) dat ook scholen die voldoen aan de basiseisen voor kwaliteit door de inspectie gestimuleerd moeten worden tot kwaliteitsverbetering. Schoolleiders en bestuurders in de regio Noord (64%) vinden dit vaker dan schoolleiders en bestuurders in de regio's Midden (54%) en Zuid (46%). Ruim de helft van de respondenten is het (helemaal) eens met de stelling dat de inspectie zich zowel op (zeer) zwakke scholen, als op gemiddelde en excellente scholen moet richten.

[5] Meer informatie hierover vindt u in de technische bijlage.

Grafiek 4: Inhoud van rapportage (N schoolleiders en bestuurders (SB)=207)

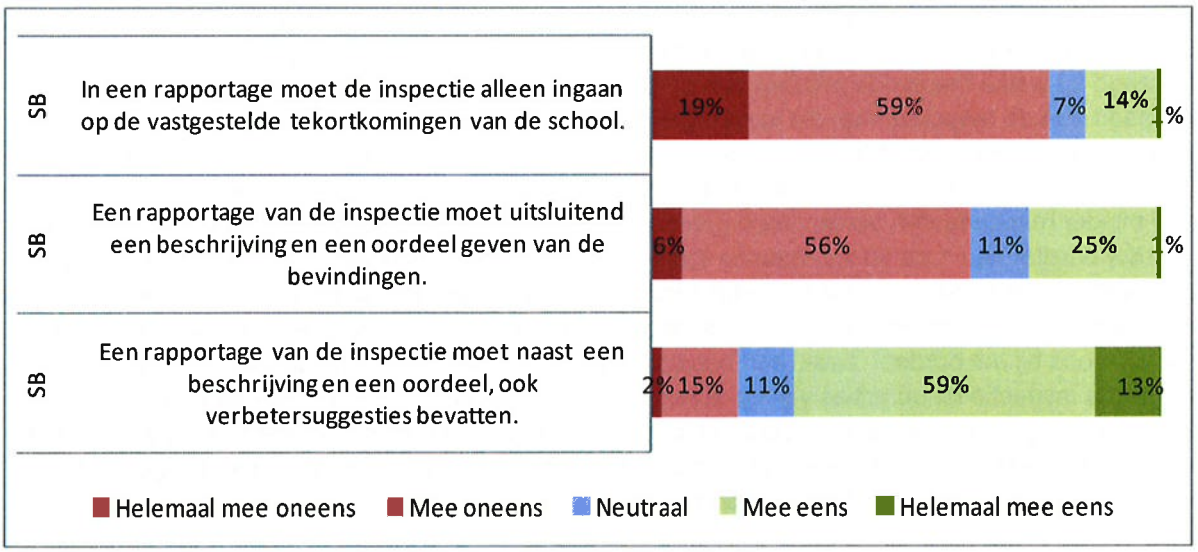

In bovenstaande grafiek zien we dat de meeste schoolleiders en bestuurders (78%) vinden dat de inspectie in een rapportage niet alleen moet ingaan op de vastgestelde tekortkomingen van de school. En een meerderheid van alle respondenten (62%) vindt dat een rapport niet uitsluitend een beschrijving en een oordeel van de bevindingen moet geven. Een rapportage van de inspectie zou volgens een ruime meerderheid (72%) naast een beschrijving en een oordeel ook verbetersuggesties moeten bevatten. Schoolleiders en bestuurders die uitsluitend afdelingen hebben met een basis-arrangement, vinden dit vaker (76%) dan schoolleiders en bestuurders met ook één of meerdere afdelingen met een aangepast arrangement (61%).

Benchmarkgegevens en good practices delen

Grafiek 5: Benchmarkgegevens en good practices (N schoolleiders en bestuurders (SB)=207)

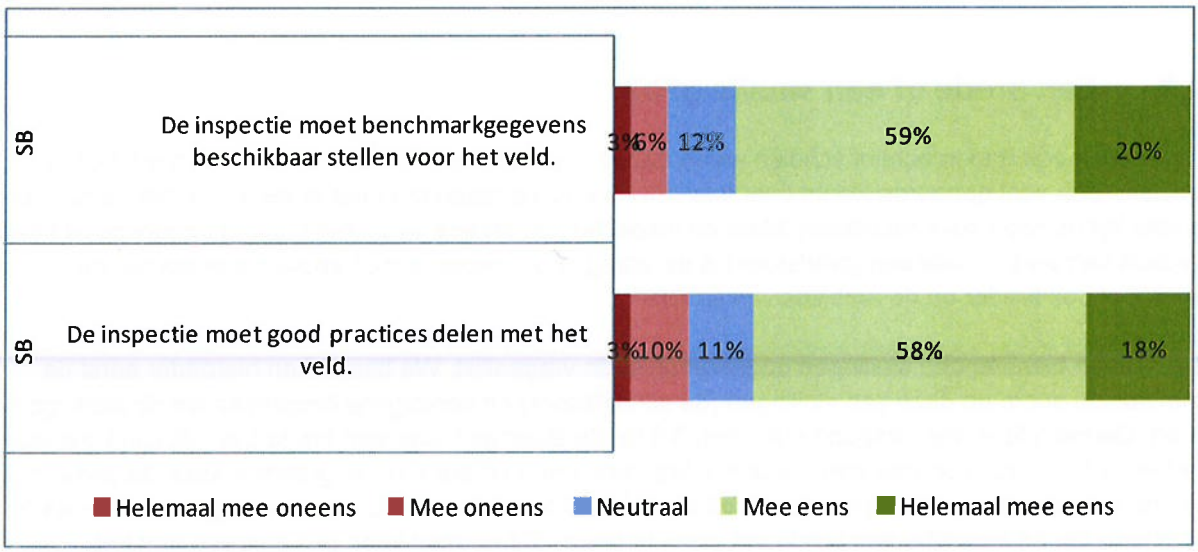

Bovenstaande grafiek laat zien dat een ruime meerderheid van de schoolleiders en bestuurders vindt dat de inspectie benchmarkgegevens (79%) en good practices (76%) beschikbaar moet stellen.

Hierboven hebben we de meningen over de stellingen beschreven die betrekking hadden op de dimensie waarborgend – stimulerend. Naast deze stellingen hebben we de respondenten gevraagd wat ze vinden van de indeling in twee type toezichtsarrangementen door de inspectie, namelijk een basisarrangement en een aangepast arrangement.

Grafiek 6: Verdeling van scores op de dimensie smalle – brede blik (N=206)

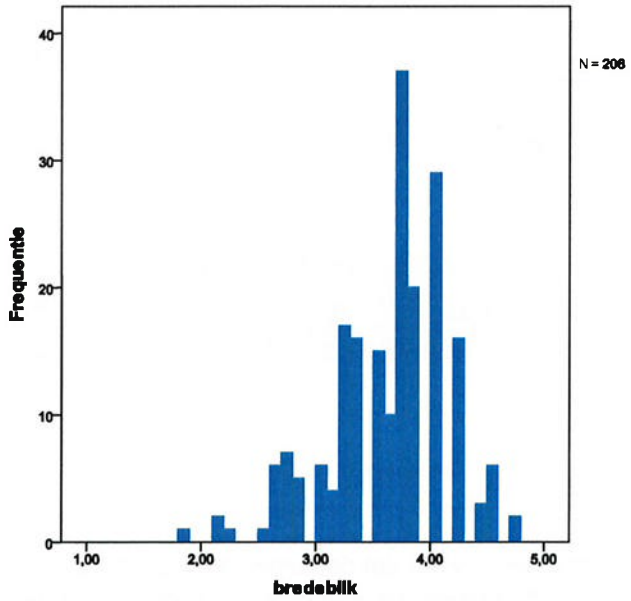

Focus van onderzoek

Grafiek 7: Focus van onderzoek (N schoolleiders en bestuurders (SB)=206)

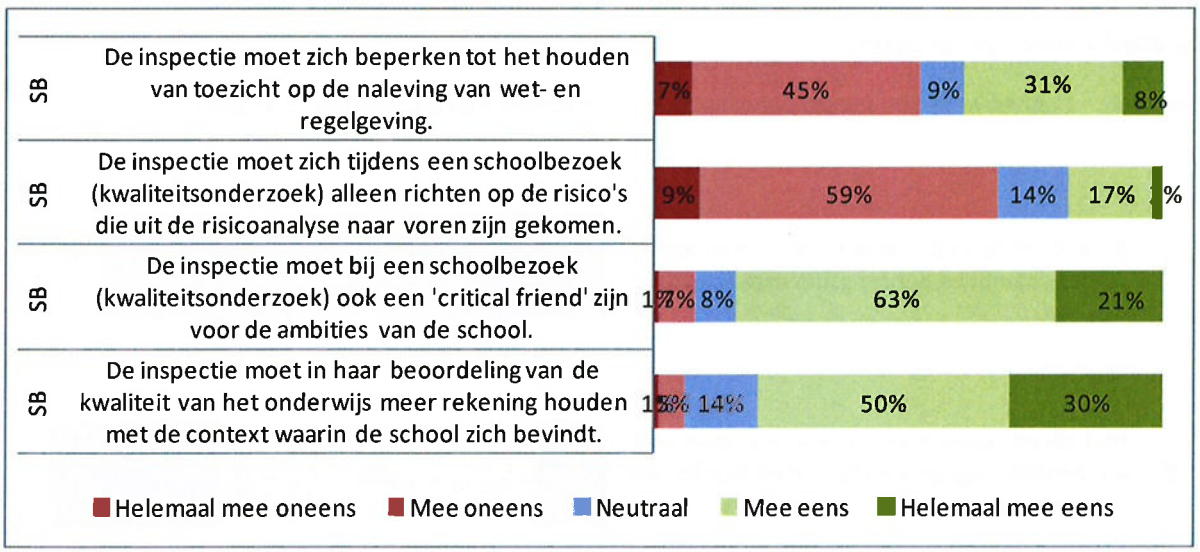

Uit bovenstaande grafiek blijkt dat ongeveer de helft van de schoolleiders en bestuurders niet vindt dat de inspectie zich moet beperken tot het houden van toezicht op de naleving van wet- en regelgeving. De inspectie moet bij een schoolbezoek zich niet alleen richten op de risico's die uit de risicoanalyse naar voren zijn gekomen, maar ook een 'critical friend' zijn voor de ambities van de school vindt een ruime meerderheid van de schoolleiders en bestuurders (84%). Daarnaast moet de inspectie in haar beoordeling van de kwaliteit van het onderwijs meer rekening houden met de context waarin de school zich bevindt volgens een ruime meerderheid van de respondenten (80%).

Grafiek 10: Toezicht op opbrengsten en processen (N schoolleiders en bestuurders (SB)=206)

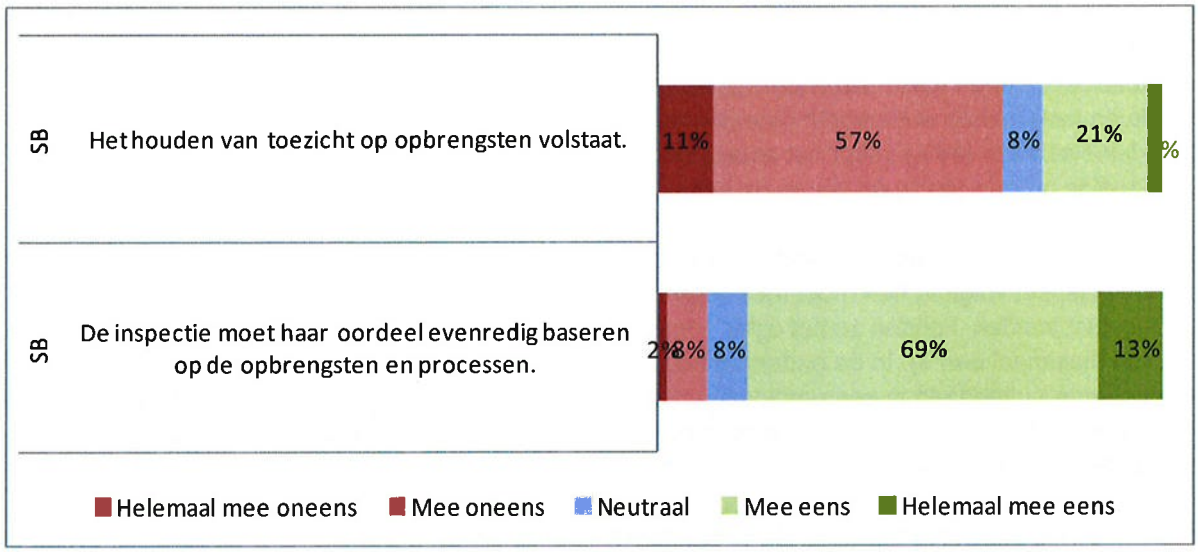

Schoolleiders en bestuurders kregen aan de ene kant de stelling voorgelegd dat het houden van toezicht op opbrengsten volstaat en aan de andere kant de stelling dat de inspectie haar oordeel juist evenredig moet baseren op de opbrengsten en processen. In de grafiek hierboven zien we dat volgens de meeste respondenten (82%) de inspectie haar oordeel evenredig dient te baseren op de opbrengsten en processen. Het houden van toezicht op de opbrengsten alleen, volstaat niet.

Kwaliteitsaspecten

De hierboven beschreven stellingen geven inzicht in de voorkeur van de respondenten voor een smalle of een brede blik bij het toezicht. Ter aanvulling op deze stellingen hebben we aan de respondenten gevraagd welke van de kwaliteitsaspecten uit het waarderingskader de inspectie volgens hen zou moeten onderzoeken op een school. In de tabel noemen we de antwoorden van schoolleiders en bestuurders apart als deze significant van elkaar verschilden.

Tabel 4: Kwaliteitsaspecten die onderzocht moeten worden (N schoolleiders (S)=87; N bestuurders (B)=119) (percentages)

	Schoolleiders	Schoolleiders/ Bestuurders	Bestuurders
Cognitieve opbrengsten		97%	
Sociale opbrengsten		84%	
Kwaliteitszorg		84%	
Ondersteuning en begeleiding	75%		52%
Schoolklimaat		69%	
Didactisch handelen		66%	
Onderwijsaanbod	64%		47%
Professionele ruimte & leraarschap	52%		34%
Onderwijstijd		33%	
Anders		10%	

*meerdere antwoorden mogelijk

Bijna alle schoolleiders en bestuurders (97%) vinden dat cognitieve opbrengsten onderzocht moeten worden door de inspectie, gevolgd door sociale opbrengsten en kwaliteitszorg (beide genoemd door 84% van de respondenten). Het kwaliteitsaspect onderwijstijd wordt het minst vaak genoemd. Slechts een derde van de respondenten vindt dat de inspectie onderwijstijd moet onderzoeken op een school. Respondenten hebben ook andere kwaliteitsaspecten genoemd (10%). Enkele genoemde kwaliteitsaspecten door deze groep zijn: bijzondere kenmerken van de school, doorstroom naar het vervolgonderwijs, financieel beleid van de school en onderwijsinnovatie. Schoolleiders en bestuurders van kleine scholen (51%) vinden vaker dat onderwijstijd onderzocht moet worden dan schoolleiders/bestuurders van scholen met gemiddelde grootte (24%) en van grote scholen (29%). De

3.3 Bestuursgericht toezicht

We hebben respondenten gevraagd of de focus van het toezicht gericht zou moeten zijn op scholen, besturen of beiden. Dit hebben we gedaan aan de hand van vijftien stellingen. Een aantal stellingen ging specifiek over schoolgericht toezicht (*Uitsluitend de schoolleiding legt verantwoording af over de kwaliteit van het onderwijs*), een aantal over bestuursgericht toezicht (*het bestuur is het enige object waarop de inspectie toezicht moet houden*) en een aantal over gemengd toezicht (*Zowel het bestuur als de schoolleiding worden door de inspectie aangesproken op verbetering van de kwaliteit van het onderwijs*). We bespreken de mate waarin respondenten zich kunnen vinden in deze drie vormen van toezicht en we bespreken hun antwoorden op de losse stellingen.

Bestuursgericht toezicht
Schoolleiders en bestuurders vinden allebei dat het bestuur niet het enige object is waarop de inspectie toezicht moet houden. Vooral de schoolleiders zijn geen voorstanders van een bestuursgericht toezicht (gemiddelde schaalscore: 2,0 op een schaal van 1 tot 5). Alhoewel bestuurders minder negatief zijn, zijn ook zij geen voorstander (gemiddelde schaalscore 2,5). Er zijn geen significante verschillen tussen scholen/besturen met verschillende arrangementen, van verschillende groottes en in verschillende regio's.

Grafiek 11: Bestuursgericht toezicht (N schoolleiders (S)=87; N bestuurders (B) =118)

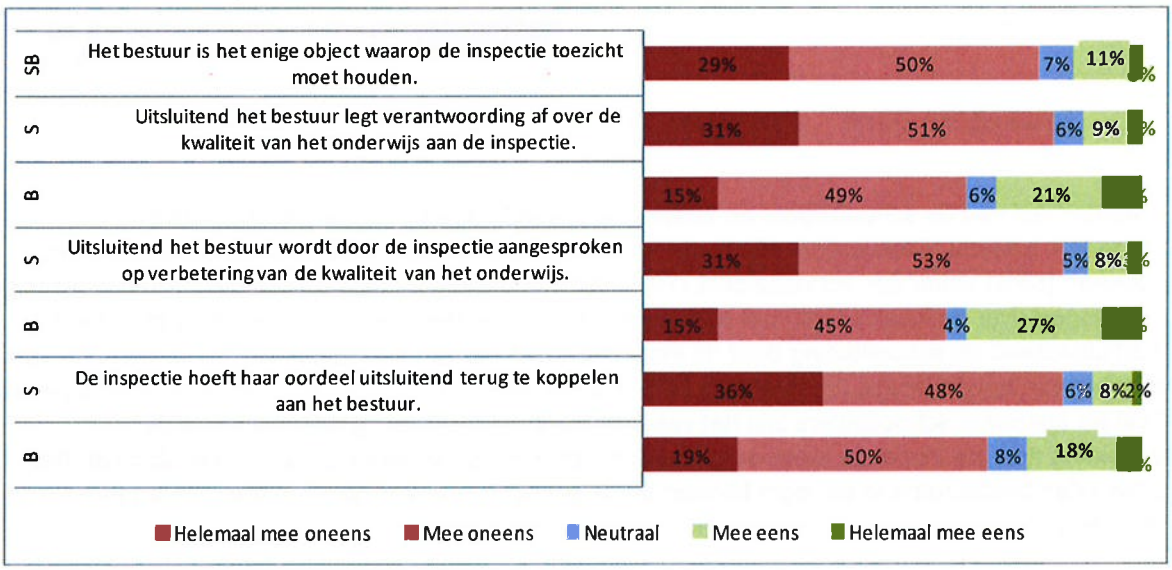

Uit de bovenstaande grafiek is af te lezen dat een ruime meerderheid van de schoolleiders en bestuurders het (helemaal) oneens is met een uitsluitend bestuursgericht toezichtmodel. Schoolleiders vinden vaker dan bestuurders dat niet uitsluitend het bestuur verantwoording moet afleggen over de kwaliteit van het onderwijs op haar scholen (schoolleiders: 82%; bestuurders: 64%). Ook vinden schoolleiders (84%) vaker dan bestuurders (60%) dat niet uitsluitend het bestuur door de inspectie moet worden aangesproken op verbetering van de kwaliteit van het onderwijs. Schoolleiders staan bovendien minder vaak dan bestuurders achter de stelling dat de inspectie haar oordeel uitsluitend hoeft terug te koppelen aan het bestuur (respectievelijk 84% en 69%).

Grafiek 13: Gemengd toezicht (N schoolleiders en bestuurders (SB)=205)

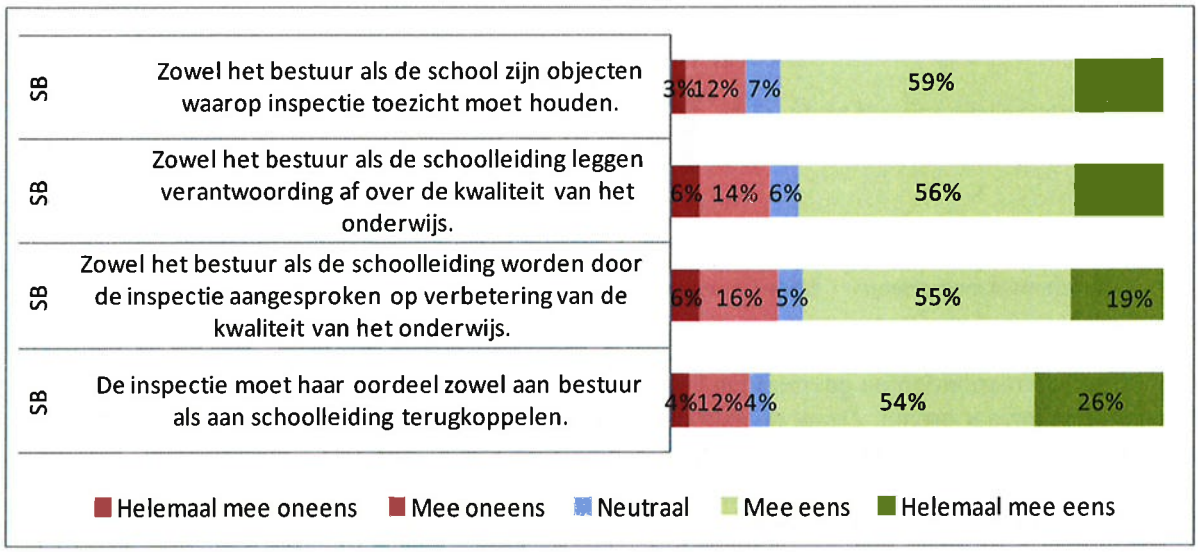

We zien dat een meerderheid van de schoolleiders en bestuurders (variërend van 74% tot en met 80%) het eens is met de stellingen over gemengd toezicht.

Grafiek 14: Toezicht op bestuur afhankelijk van kwaliteit school (N schoolleiders en bestuurders (SB)=205)

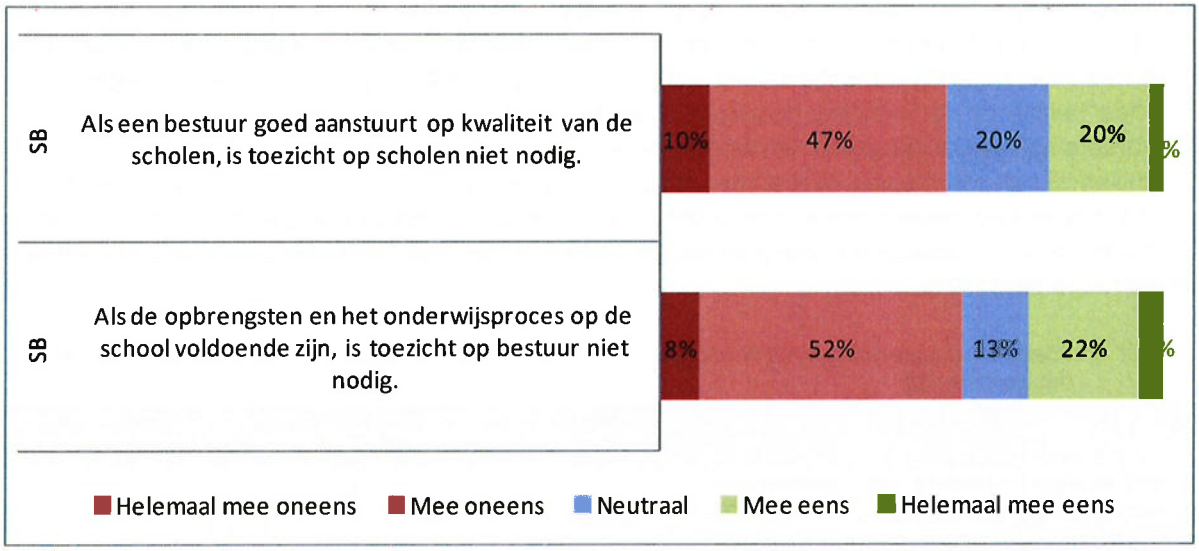

Uit bovenstaande grafiek kunnen we afleiden dat een meerderheid van de respondenten (57%) vindt dat er toezicht op scholen nodig is, ook wanneer een bestuur goed aanstuurt op kwaliteit van de scholen. Ook vinden de meesten (60% van de schoolleiders en bestuurders) dat ook wanneer de opbrengsten en het onderwijsproces op de school voldoende zijn, er toch toezicht op bestuur nodig is.

4 Resultaten interviews

Uit de interviews met de twee onderwijsbonden (AOb en CNV Onderwijs) en twee ouderorganisaties (Landelijke Ouderraad en Vereniging Openbaar Onderwijs) komt het algemene beeld naar voren dat voor zowel ouders als docenten de inspectie op behoorlijke afstand staat. Met name de onderwijsbonden vinden dit een gemiste kans: er wordt volgens de onderwijsbonden veel over docenten gesproken, maar weinig met docenten.[7] Hierdoor ontstaat er ook geen draagvlak onder docenten voor het toezichtkader en de rol van inspectie. Bovendien ontvangen de bonden veel klachten van docenten over de ervaren werkdruk. Volgens de docenten zou dit mede komen door het toezicht van de inspectie. Zo zouden docenten door hun schoolleiding pas op het laatste moment op de hoogte worden gebracht dat de inspectie op bezoek komt, wat tot de benodigde werkdruk leidt. De onderwijsbonden gaan de komende tijd meer in gesprek met docenten: ze organiseren bijeenkomsten (of gaan dit op korte termijn doen) om met docenten over de rol van de inspectie en het vernieuwde toezichtkader te spreken. Eén van de bonden doet dit in samenwerking met de Inspectie van het Onderwijs.
De meningen van de ouders over de inspectie zijn o.a. gebaseerd op gesprekken die de ouderorganisaties hebben gevoerd met ouders toen zij contact opnamen met 5010, het landelijke informatiepunt voor ouders over onderwijs[8]. We geven hieronder de belangrijkste uitkomsten van de interviews weer, geordend naar de drie eerdergenoemde uitgangspunten van het toezichtkader vo 2013.

Waarborgend of stimulerend toezicht
De onderwijsbonden vinden dat de Inspectie van het Onderwijs zich primair moet richten op de basiskwaliteit van de scholen en de risico's. Ze moeten controleren of de scholen de wet- en regelgeving naleven. Ze zien weinig in een meer stimulerende of begeleidende rol van de inspectie: de manier waarop het onderwijs wordt ingevuld en verbeterd moet worden is primair de verantwoordelijkheid van de schoolleiding en het bestuur. Bovendien bestaat volgens de onderwijsbonden het gevaar dat ze vervolgens hun eigen werk moeten beoordelen. Eén onderwijsbond ziet hier veel meer een rol weggelegd voor de docenten zelf: laten ze elkaar beoordelen en verbetersuggesties geven.
Ten aanzien van het beschikbaar stellen van goede praktijkvoorbeelden door de inspectie staan de onderwijsbonden wel positief. Alleen is de vraag of de inspectie deze ook zou moeten verspreiden. Zij zien hier meer een rol weggelegd voor een onafhankelijke organisatie, omdat de voorbeelden anders een te voorschrijvend karakter zouden krijgen.
Over de schoolrapportage van de Inspectie van het Onderwijs wordt opgemerkt dat de toon van deze rapportage meer stimulerend mag zijn. Scholen hebben ook behoefte om te horen wat er goed gaat. De onderwijsbonden vinden de rapportage vaak onvriendelijk en negatief van toon. De onderbouwing van het oordeel, de toon van het rapport en de balans tussen zaken die goed en beter kunnen, behoeft verbetering volgens één van de onderwijsbonden.

Ouders zien de inspectie vooral als een toezichthouder op het onderwijs die je kan bellen als het niet goed gaat op de school van je kind. Soms hebben ouders zelfs het idee dat de Inspectie van het Onderwijs een docent, die in de ogen van de ouders niet functioneert, kan ontslaan. Ouders zouden de inspectie dus niet zozeer zien als een toezichthouder die de kwaliteit van het onderwijs op scholen stimuleert. Aan de andere kant zien de ouderorganisaties het als een gemiste kans wanneer de inspectie deze stimulerende rol niet zou oppakken. Daarbij denken de ouderorganisaties dan vooral aan het geven van goede praktijkvoorbeelden. De inspectie moet oppassen dat ze hierin te veel gaan voorschrijven: dat is aan de school om iets met de praktijkvoorbeelden te doen.

---

7 De Inspectie van het Onderwijs geeft aan dat zij altijd een gesprek met een groep docenten opneemt in het bezoekrooster van de school.

8 5010 is een samenwerkingsverband van zes organisaties voor ouders in het onderwijs: Landelijke Oudervereniging Bijzonder Onderwijs (LOBO); Landelijke Ouderraad; OUDERS & COO; Vereniging Openbaar Onderwijs (VOO); Balans, landelijke vereniging voor ouders van kinderen met een leer- en/of gedragsstoornis; en Chronisch Zieken en Gehandicapten Raad Nederland (CG-Raad).

schoolbestuurders vooral om het eigen belang gaat, niet zo toegankelijk zijn en elkaar de hand boven het hoofd houden. Meer transparantie van de schoolbestuurders is hier gewenst. In dat opzicht vinden ouders het goed als de inspectie naast de school ook toezicht houdt op schoolbestuurders. Ze zijn dus een voorstander van het gemengde model.

onderschrijft het onderwijsveld over het algemeen echter niet: de inspectie moet zich dus vooral richten op de scholen waar risico's zijn gedetecteerd.

Een brede of een smalle blik
Over het algemeen kunnen we stellen dat schoolleiders en bestuurders het niet voldoende vinden wanneer de inspectie:

- zich alleen beperkt tot het houden van toezicht op de naleving van wet- en regelgeving,
- zich alleen richt op risico's die uit de risicoanalyse naar voren zijn gekomen,
- alleen (cognitieve) opbrengsten meeneemt in haar oordeel.

Zij vinden dat de inspectie daarentegen een brede blik moet hebben door zowel cognitieve als sociale opbrengsten mee te nemen in haar oordeel en opbrengsten en processen even zwaar mee te laten tellen. Zo moet de inspectie ook rekening houden met kwaliteitsaspecten als didactisch handelen, schoolklimaat en kwaliteitszorg. De brede blik houdt ook in dat de inspectie kijkt naar de ambities van de school en meer rekening houdt met de context van de school volgens de meeste schoolleiders en bestuurders.

De onderwijsbonden en de ouderorganisaties vinden ook dat de inspectie met een brede blik naar de onderwijskwaliteit moet kijken. De inspectie moet zich niet alleen richten op de leerresultaten, maar ook op de sociale opbrengsten en de persoonlijke ontwikkeling van leerlingen. Wel vragen de onderwijsbonden zich af of sociale opbrengsten meetbaar zijn.

Over het algemeen staat het onderwijsveld dus achter het uitgangspunt dat de inspectie een brede blik heeft.

Bestuursgericht toezicht
Over het algemeen kunnen we stellen dat schoolleiders, bestuurders, onderwijsbonden en ouderorganisaties het gemengd model prefereren boven het bestuurlijk model en het school model. Schoolleiders vinden vooral dat het toezicht niet alleen op het bestuur gericht zou moeten zijn en bestuurders vinden dat het niet alleen op scholen gericht zou moeten zijn. Onderwijsbonden en ouderorganisaties vinden dat bestuur en school onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn en dus beiden object van toezicht moeten zijn. Bestuurders en schoolleiders vinden dan ook dat ze allebei verantwoording moeten afleggen over de kwaliteit van het onderwijs en beiden een terugkoppeling moeten krijgen over het oordeel van de inspectie. Volgens de onderwijsbonden is hier nog veel winst te boeken: docenten zijn doorgaans slecht op de hoogte van de uitkomsten van het inspectiebezoek. Het onderwijsveld onderschrijft dus niet dat het uitgangspunt van het inspectietoezicht bestuursgericht moet zijn.
Tenslotte zijn zowel schoolleiders als onderwijsbonden van mening dat de inspectie toezicht moet houden op de financiën van het schoolbestuur. Schoolbesturen zelf zijn het hier minder mee eens dan schoolleiders.

5.2 Discussie

Nu we een eerste onderzoek uitgevoerd hebben, weten we in hoeverre het vo-onderwijsveld de doelen en uitgangspunten van het toezichtkader 2013 onderschrijft. Omdat de inspectie ook wil weten hoe het vo-veld het toezichtkader 2013 ervaart, zijn we bezig met een vervolgonderzoek onder scholen die recent door de inspectie in het kader van het nieuwe toezicht bezocht zijn. Eind juni 2014 presenteren we de eerste uitkomsten van dit onderzoek.
Het voorliggende onderzoeksrapport en de uitkomsten van het vervolgonderzoek kunnen input opleveren voor de discussie die momenteel gaande is over de meer stimulerende rol van de inspectie. Zo stond er in de brief van minister Bussemaker en staatssecretaris Dekker aan de Tweede Kamer[10] de verandering die zij voor ogen hebben in het toezicht uitgewerkt. Drie aspecten spelen daarin een

[10] 'Toezicht in transitie' brief aan Tweede Kamer van 28 maart 2014

Bijlage 1: aanvullende opmerkingen van respondenten

Heeft u tot slot nog aanvullende opmerkingen over het toezichtkader vo 2013? (n=207)

Alle aspecten van het onderwijs worden onder de loep genomen. Er wordt je als school een spiegel voorgehouden, wat alleen maar kan leiden tot verbetering van het onderwijs.
de huidige criteria zijn steeds meer aan slijtage onderhevig. Scholen vinden uitwegen o.a. bij rendement onderbouw. Daar zie je scholen om maar betere resultaten te krijgen de start kwalificaties anders vermelden dan oorspronkelijk bedoeld is.
De inspectie is niet te vatten in afvink lijsten.
De inspectie moet datgene tot onderwerp van onderzoek maken dat volgens de wet vastgesteld is.
De inspectie moet niet de rol van de raad van toezicht willen overnemen.
Een prima en duidelijk toezichtkader. Een prima model om naar de kwaliteit van bestuur en school en dus onderwijskwaliteit te kijken.
Een vaste inspecteur voor alle scholen is cruciaal!
Er is geen land in de wereld die haar onderwijs zwak of voldoende vindt, die termen geven volstrekt niet aan dat er enorm hard gewerkt wordt in het Nederlandse onderwijs.
Ervaring pilot 2013 bijzonder positief
Financieel toezicht heeft in het bijzonder betrekking op verantwoording met behulp van de jaarverslaglegging.
Het zou goed zijn om eens de vraag te stellen: wat is de rol van de inspectie in die landen waar het onderwijs volgens de PISA norm de beste resultaten boekt?
Ik ben een warm voorstander van het hernemen van een oude rol van inspectie, die van sparringspartner/critical friend als uitbreiding van het inspectierepertoire.
Ik vind dat het waarderingskader separate aandacht behoeft!
Inspecteren van "het sociaal kader" zou een concretere invulling mogen krijgen.
Ja, erg politiek ingestoken en Angelsakische benadering waarbij de inspectie zich opstelt als gehoorzame ambtenaren. Coachende en adviserende rol naar de achtergrond en teveel op mijden van risico's !!
Minder instrumentaliseren; niet uitgaan van de situatie dat alles maakbaar is; meer aandacht voor de menselijke maat in het onderwijs.
Openheid van beoordelingen onderschrijven wij. Echter, via Vensters voor Verantwoording (en andere media) is er onvoldoende ruimte om genuanceerd e.e.a. toe te lichten.
Toezichtkader is erg idealistisch
uit ervaring blijkt dat het optreden van de inspectie als critical friend zeer gewaardeerd wordt. De inspectie als onderdeel om het gehele proces binnen de school op een hoger niveau te krijgen.
Voor het financiële toezicht hebben we accountants in Nederland
Voor wat betreft de financiën heeft de raad van toezicht ook een belangrijke rol. de twee niet aangevinkte onderwerpen bespreekt de raad ook met de accountant.
Wat betreft de financiele bewindvoering is een globaal toezicht voldoende; aan de hand van het jaarverslag (goedgekeurd door accountant) en het meerjarenperspectief.
Wij zien de Inspectie echt als een critical friend die een grote ervaring inbrengt in de school.

6. Wat vindt u nu van de wijze waarop de inspectie zich opstelt ten opzichte van een/uw school? (objectief, te controlerend of voldoende stimulerend?)

Blik van de inspectie

7. Het waarderingskader bestaat uit drie domeinen Opbrengsten, Onderwijsproces en Condities. Moet de inspectie bij het toezicht op opbrengsten alleen cognitieve opbrengsten mee tellen of ook sociale opbrengsten?
8. Naast opbrengsten weegt de inspectie ook aspecten van het onderwijsproces mee in haar oordeel, vindt u dit juist?
9. Houdt de inspectie met de huidige indeling van het waarderingskader voldoende rekening met de context waarin de school zich bevindt?
10. Moet de inspectie zich tijdens een kwaliteitsonderzoek alleen richten op de risico's die uit de risicoanalyse naar voren zijn gekomen of moet de inspectie ook kijken naar de ambities van de school?
11. Wat vindt u nu van de wijze waarop de inspectie onderzoek doet naar de kwaliteit van het onderwijs?

Bestuursgericht toezicht

Het toezichtkader heeft als uitgangspunt dat het bestuursgericht is zonder de schoolleiding uit het oog te verliezen. Dit punt houdt in dat de scholen de kwaliteit van hun eigen onderwijs bewaken en verbeteren. Daarover leggen zij verantwoording af aan hun directe omgeving (bestuur, leerlingen en ouders) en aan de maatschappij in het algemeen, waaronder de inspectie. De inspectie sluit op deze verhouding aan door het bestuur als eerstverantwoordelijke te betrekken bij het toezicht op zijn onderwijsinstellingen en bij de uitkomsten daarvan. Er is echter een variatie denkbaar als het gaat om de focus en het aanspreekpunt voor het toezicht. We schetsen beknopt drie modellen, waarin de variatie van focus en aanspreekpunt van het toezicht is uitgewerkt. Dit zijn dus drie hypothetische modellen.

I. Het bestuurlijk model: het bestuur is het voornaamste object waarop de inspectie toezicht houdt. Het bestuur moet verantwoording afleggen over de kwaliteit van het onderwijs op haar scholen en moet aantonen wat zij doet om de kwaliteit te verbeteren. De inspectie richt zich dus uitsluitend en alleen op het bestuur en komt dus niet meer in de scholen.
II. Het school model: De school (daarmee de kwaliteit van het onderwijs) is het voornaamste object waarop de inspectie toezicht houdt. De schoolleiding moet verantwoording afleggen over de kwaliteit van het onderwijs op de school en moet aantonen wat zij doet om de kwaliteit te verbeteren. De inspectie richt zich dus uitsluitend en alleen op de schoolleiding en docenten en richt zich niet tot het bestuur.
III. Een gemengd model: Zowel het bestuur als de school zijn object van toezicht. Zowel het bestuur als de schoolleiding moet verantwoording afleggen over de kwaliteit van het onderwijs op een school en moet aantonen wat zij doet om de kwaliteit te verbeteren. De inspectie richt zich dus zowel op het bestuur als de schoolleiding.

12. Welk van de geschetste modellen heeft uw voorkeur en waarom?
13. Moet de inspectie toezicht houden op de financiële bewindvoering van het bestuur? Zo ja, op welke aspecten (rechtmatige besteding van middelen, deugdelijk financieel beheer, financiële continuïteit)?
14. Wat vindt u nu van de wijze waarop de inspectie het bestuur betrekt bij de onderwijskwaliteit op scholen?